

ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SPORTOLÓ FIATALOK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSA

– Barabás Ágota^{1,3}, Pázmány Viktória¹, Molnárné Grestyák Anita Katalin^{3,4}, Jávorné Dr. Erdei Renáta² –

Kulcsszavak: értelmi fogyatékos, sport, egészségmagatartás

Absztrakt

Magyarországon a halálozások feléért az életmóddal összefüggő kockázati tényezők a felelősek a *State of Health in the EU* 2021-es évi országprofil adatai alapján. A születéskor várható élettartam 2020-ban szinte 5 évvel elmaradt az EU egészséges átlagától, valamint jelentősek a nemek és iskolai végzettség szerinti egyenlőtlenségek. 2019-ben hazánkban az összes haláleset 50%-át okozták egészségmagatartásbeli kockázati tényezők. Az obesitas, azaz a túlsúly már a gyermekek esetében is aggasztó méreteket ölt, 2018-ban majdnem minden negyedik 15 éves diák volt túlsúlyos vagy elhízott. A rendszeres testmozgás minden korosztály számára kiemelt fontosságú, védő hatással van egyes rizikómagatartásokkal szemben. Az egészségmagatartásbeli kockázati tényezők fokozott előfordulása a társadalmilag hátrányos helyzetű rétegek esetében az egészséggel és a várható élettartammal összefüggő társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségekhez vezet.

Jelen tanulmányban 2 fókuszcsoporthoz tartozó interjú eredményeit ismertetem. A kutatás célja a fogyatékos fiatalok egészségmagatartásának vizsgálata, háttértényezőinek feltárása, az életmódjukat befolyásoló tényezők és az esetleges területi egyenlőtlenségek feltérképezése. Jelen bemutatott vizsgálat a fókuszcsoporthoz tartozó interjú módszerével készült, a célcsoport sajátos igényeihez igazodva az interjú kérdéseinek kidolgozása során kiemelt figyelmet kapott a könnyen érthető kommunikáció módszertana. Az interjúk pszichopedagógus és védőnő közreműködésével, kettős vezetéssel valósultak meg.

A kutatás célcsoportját a 12-18 év közötti fogyatékos fiatalok adták. Az interjúk a demográfiai adatokra, egészségmagatartásra vonatkozó kérdéseket tettünk fel, vizsgáltuk az egészségműveltséget, a szubjektív jóllétet, feltérképeztük a kortárskapcsolatokat és a pandémia időszakára jellemző nehézségekre, esetleges pozitívumokra is kitértünk. Összesen két alkalommal 23 fogyatékos fiatal sikerült bevonjunk az interjúkba, közülük minden résztvevő értelmi fogyatékosban érintett; 18 fő tanulásban akadályozott és 5 fő értelmi akadályozott. Mindannyian rendszeresen sportolnak.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk eredményei azt mutatják, hogy a sportoló fiatalok szoros baráti kapcsolatokról számoltak be, egészségi állapotukat minden sportoló fiatal jónak ítélte meg. A higiénés szabályokat ismerik, betartják, ápoltságukra nagy figyelmet fordítanak. Nem kizárólag a saját döntésük alapján, vélhetően a fokozott szülői tudatosság és kontroll is hozzájárul ahhoz, hogy számos területen kedvező az egészségmagatartásuk, de kiemelendő ebben a rendszeres sporttevékenység szerepe is, mely pozitívan befolyásolja az egészségi állapotot. Az eredmények megerősítik, hogy érdemes és lehetséges a fogyatékos személyek egészségmagatartását is monitorozni, hiszen a célcsoport részletes és pontos ismerete nélkül nem lehet adekvát egészségfejlesztési stratégiákat kidolgozni.

¹ Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Intézet, Védőnői Módszertani és Prevenációs Tanszék, tanársegéd. 4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 2-4.

² Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Intézet, Védőnői Módszertani és Prevenációs Tanszék, egyetemi docens. 4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 2-4.

³ Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Doktori Iskola, PhD. hallgató. 7621 Pécs, Vörösmarty M. u. 4.

⁴ Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Intézet, Ápolási és Szülésznői Tanszék, tanársegéd. 4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 2-4.

Bevezetés

A 2021. évi Magyar egészségügyi országprofil (State of Health in the EU, Egészség az Eu-ban) adatai alapján Magyarországon a halálozások feléért az életmóddal összefüggő kockázati tényezők a felelősek. A születéskor várható élettartam a magyarországi 2020-as adatok szerint közel 5 évvel elmaradt az EU egészségének átlagától. Jelentős a nemek és az iskolai végzettség szerinti egyenlőtlenségek országhatáron belüli mintázata. Hazánkban a nők hét évvel hosszabb ideig élnek a férfiaknál, utóbbi nem esetében ez 72,3 évet jelent, míg a nők esetében ez 79,1 év. A legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező férfiak 30 éves korukban közel 11 évvel kevesebb életévre számíthatnak, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők. Ezeket a különbségeket részben az okozza, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségű személyek magasabb arányban vannak kitéve az egészséget negatív irányba befolyásoló kockázati tényezőknek. 2019-ben hazánkban az összes haláleset 50%-át egészségmagatartásbeli kockázati tényezők okozták. Az összes haláleset negyedét okozta táplálkozási kockázat, 21%-át a passzív és aktív dohányzás adta, míg 2%-a mozgásszegény életmódból eredeztethető, további 7%-a mértéktelen alkoholfogyasztásnak volt tulajdonítható. A nem megfelelő táplálkozási szokások részben magyarázatot adnak az elhízottság növekedésére hazánkban. Az obesitas már a gyermekpopuláció, kiemelten a serdülőkorúak esetében is aggasztó mértéket ölt. 2018-ban a hazai felmérés szerint majdnem minden negyedik 15 éves diák volt túlsúlyos vagy elhízott, mely a 2. legmagasabb arányt jelenti az EU-ban (OECD Országprofil 2021).

A HBSC 2018. évi, iskoláskorú gyermekek egészségmagatartását vizsgáló felmérés (Health Behaviour in School-aged Children; HBSC) adatai alapján megállapítható, hogy hazánkban a tanulók 28,8%-a fogyaszt gyümölcsöt naponta, és a zöldségfogyasztás aránya is hasonló képet mutat (27,2%). A felmérésben részt vevő diákok 17,9%-a mozog eleget, 20,1%-uk pedig ennél kevesebbet mozog (Németh és Várnai, 2019).

A rendszeres testmozgás megléte minden korosztályban az egyik legfontosabb alappillére az egészséges életmódnak. Szerepe van a mentális egészség megőrzésében, pozitív hatással bír a kardiovaszkuláris rendszerre, valamint a testsúlycsökkentésben és az

optimális testsúly megtartásában is jelentős szerepe van. A rendszeres testmozgás védő hatással van az egyes rizikómagatartásokkal szemben, valamint pozitív kölcsönhatásban van egyes egészségindikátorokkal (Pfau és mtsai, 2019).

Az egyes társadalmi csoportok egészségi állapotát azért érdemes különböző aspektusok szerint vizsgálni, mert az eredmények tudatában olyan fontos megállapításokra juthatunk, amelyek segíthetik az adott közösség egészségpolitikai stratégiájának kialakítását (Libicki és R. Fedor, 2020).

A speciális igényűek kedvezőtlen egészségi állapota mellett a társadalmi körülményekben is számos nehézséggel küzdenek, melyek egyrészt jelentősen befolyásolják a mindennapi életüket, másrészt a társadalom által elfogadott normákhoz való igazodást (Janák és Tokaji szerk., 2016)

Ismert tény, hogy valamennyi egészséget befolyásoló kockázati tényező előfordulása gyakoribb az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, és/vagy alacsony jövedelmű egyének körében, amely társadalmi csoportokban az egészséget romboló magatartásformák halmozottan fellelhetők, és további, az egészséggel és a várható élettartammal összefüggő társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségekhez vezetnek (OECD Országprofil 2021).

Az életminőséget determináló várható egészséges élettartam növekedése az egészség-egyenlőtlenségek csökkentésével érhető el, ezért a célzott népegészségügyi programok kidolgozásához nélkülözhetetlenek egészségpszichológiai kutatások, melyek vizsgálják az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférést, a strukturális tényezőket, az egészségmagatartást (Moravcsik-Kornyicki és R. Fedor, 2021). Kevés olyan hazai egészségpszichológiai kutatási eredmény áll rendelkezésre, mely az egészség szempontjából igen kiemelt hátrányos helyzetű csoportot, a fogyatékkal élőket vizsgálná (Kozma és mtsai, 2020).

Jelenleg egyetemesen elfogadott az a nézet, miszerint az adott személy egészségi állapota a korlátozás tényét vagy veszélyét hordozza magában, azonban az, hogy ez az adott probléma számára mennyire bír korlátozással

a mindennapi életben vagy a társadalmi részvételben, azt az őt körülvevő társadalmi, fizikai közeg is befolyásolja (Takács, 2004).

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2016-ban 408 021 fő élt valamilyen típusú fogyatékossgal Magyarországon, ami a népesség 4,3%-át tette ki. Hazánkban a fogyatékossgal élő népesség nemek szerinti megoszlását illetően a 2016-os mikrocenzus adatai alapján megállapítható a nők nagyobb arányú képviselete (53%). 2011 és 2016 között a fogyatékos személyek aránya a férfiak és nők esetében is csökkenő tendenciát mutatott. Korcsoport tekintetében elmondható, hogy míg a fiatalabbak esetében a férfiak, addig az idősebbek körében a nők adják a többségi arányt, ami megegyezik a nemek megoszlásával a teljes népesség körében. A kor előrehaladtával párhuzamosan az egészségi állapot romlása is megfigyelhető. A 2016-os mikrocenzus adatai alapján megállapítható, hogy az 5 évesek és annál idősebb fogyatékkal élők több mint ötöde küzd tanulási akadályozottsággal, és megközelítőleg a fele érzelmi akadályozást a közlekedésben, valamint a 15 évesek és idősebbek fele a munkavégzéssel kapcsolatosan tapasztal akadályozottságot.

A mindennapi életvitelben, például a családi életvitelben való részvétel a fogyatékos népesség kb. negyedének okoz problémát, valamint megközelítőleg 35%-uk a közösségi élet terén érzi hátrányban magát. Ezek az adatok is alátámasztják a fogyatékos személyekkel való foglalkozás szükségességét, ugyanis kb. kétharmaduk a társadalmi részvétel valamelyik, vagy több területén tapasztal akadályozást, nehézséget. Ezeknek a gátnak a csökkentéséhez a társadalmi segítségnyújtás nélkülözhetetlen, az egyenlő hozzáférés biztosítása kulcsfontosságú (Janák és Tokaji szerk., 2016).

A legnagyobb rizikónak kitett társadalmi csoportokra szükséges összpontosítani a népegészségügyi programokat, ennek segítségével lehet célzott és költséghatékony sikereket elérni, mivel az egyén életmódja és egészségi állapota összefügg egymással (Balázs és mtsai, 2014).

A fogyatékossgal élő gyermekek számára is biztosítani kell a tanuláshoz, a sportoláshoz való hozzáférés lehetőségét, mely számukra az örömszerzésen kívül a társadalmi kohézió mint mentális védőfaktor jelenik meg

életükben. A Speciális Olimpia mozgalom céljával tűzte ki, hogy a 8 éves és annál idősebb értelmi fogyatékos gyermekek, valamint felnőttek számára egy egész életen át tartó rendszeres sportolási, illetve versenyzési lehetőséget biztosít több olimpiai sportágban. Az egyesület munkáját önkéntesek segítik, és a gyerekeken kívül a szülők, család többi tagjára is pozitív hatással bír, ahol életre szóló barátságok kötődnek, a családok nincsenek egyedül a problémáikkal, közösséghez tartoznak, ami a számtalan problémával és leterheltséggel küzdő szülőnek támaszt nyújt. (9)

A kutatás alapját a fent ismertetett hazai kutatói hiányállapot pótlása adta, mely szerint a fiatal fogyatékossgal élő gyermekkorú populációra vonatkozóan olyan hathatós egészséget fejlesztő programok kerüljenek kidolgozásra, melyeknek elengedhetetlen alapja a fogyatékossgal élő fiatalok egészségi állapotának, egészségmagatartási mutatóinak ismerete.

A kutatás fő célja, módszere

A kutatás célja a fogyatékossgal élő fiatalok egészségmagatartásának vizsgálata, háttértényezőinek feltárása, az életmódjukat befolyásoló tényezők és az esetleges területi egyenlőtlenségek feltérképezése. A kutatás a Tudományos és Kutatásetikai Bizottság által engedélyezett vizsgálat, engedélyszáma: IV/5706- 1/2021/EKU.

Kutatásom során a kvalitatív fókuszcsoporthoz interjú módszerét használtam. A vizsgálat célcsoportját a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő 12-18 év közötti fogyatékossgal élő serdülők adták. 2022 tavaszán összesen két alkalommal 23 fogyatékossgal élő serdülőt sikerült bevonnunk a kutatásba. A Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar Védőnői Módszertani és Prevenációs Tanszéke a Magyar Speciális Olimpia Szövetséggel együttműködési megállapodással rendelkezik, az ő segítségükkel választottuk ki a résztvevőket a szülők beleegyezését követően. Az interjúk kettős vezetéssel, pszichopedagógus és védőnő vezetésével zajlottak. A könnyen érthető kommunikáció módszerét alkalmazva folytattuk le a beszélgetéseket. Az értelmileg akadályozott (közepúlyos értelmi fogyatékos) fiatalok esetében segédeszközöket is alkalmaztunk pl. képek, valóság-hű tárgyi eszközök. Az interjúk során elhangzottakat a tartalomelemzés módszerével dolgoztuk fel.

Az interjúk fő témakörei

A demográfiai adatokra, egészségmagatartásra vonatkozóan kérdeztük a fiatalokat, vizsgáltuk az egészségműveltséget, a szubjektív jóllétet, feltérképeztük a kortárskapcsolatokat és a pandémia időszakára jellemző nehézségekre, esetleges pozitívumokra is kitértünk.

Eredmények

A mintát adó fiatalok mindegyike értelmi fogyatékos-ságban érintett; 18 fő tanulásban akadályozott és 5 fő értelmi akadályozott. Az életkort tekintve a legkevesebben a 18 éves korosztályból kerültek ki, a nemeket illetően a fiúk felülreprezentáltak voltak. A legtöbben városban élnek, a résztvevők mindegyike családban nevelkedik. (1.sz. táblázat)

A minta (fő) N=23	Nem		Súlyossági fok		Lakóhely típusa			Összesen
	Fiú	Lány	Tanulásban akadályozott	Értelmileg akadályozott	Megyei jogú város	Város	Község	
Életkor								
12-13 év	3	4	7	0	3	3	1	7
14-15 év	4	1	5	0	3	1	1	6
16-17 év	5	3	4	4	2	5	1	8
18 év	2	1	2	1	0	1	2	3
összesen	14	9	18	5	8	10	5	23

1. sz. táblázat (saját szerkesztés)

Hatványozottan fordul elő az értelmi fogyatékos-sággal élő fiatalok esetén a lemorzsolódás. Az általunk megkérdezett 23 értelmi fogyatékos-sággal élő sportoló fiatal mindegyike részt vesz a köznevelésben. Általános iskola

integrált formájában 4 fő tanul (közülük 1 fő magántanuló), speciális tantervű általános iskolában 8 fő, speciális szakközépiskolában 6 fő, speciális készségfejlesztő szakiskolában 5 fő tanul. (2. sz. táblázat)

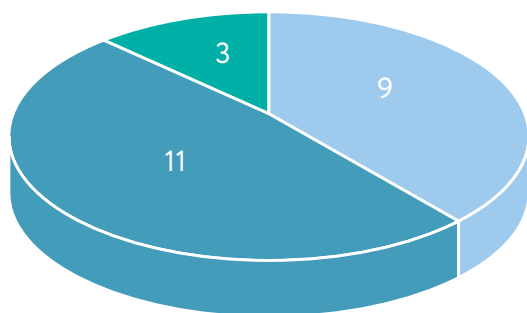
Iskola típusa (fő) N=23	Általános iskola integrált formában	Speciális tantervű általános iskola	Speciális szakiskola	Speciális készségfejlesztő szakiskola	Összesen
	4	8	6	5	23

2. sz. táblázat (saját szerkesztés)

Vélt egészségi állapot és szubjektív jóllét

Az interjú eredményei azt mutatták, hogy a fiatalok az egészségi állapotukat összeségében jónak ítélték meg. Nagyon jónak 9, jónak 11 fő vélte egészségi állapotát, megfelelőnek pedig 3 fő minősítette. Rossz vagy nagyon rossz egészségi állapotról nem számolt be senki (3. sz. ábra). A beszélgetést megelőző 6 héten belül senki sem tapasztalt a résztvevők közül fej-, gyomorfájást, és alvási zavar, étvágytalanság, lehangoltság érzése sem jelentkezett senkinél.

Önminősített egészségi állapot (fő) N=23

- nagyon jó
- jó
- megfelelő
- rossz
- nagyon rossz

3. sz. ábra (saját szerkesztés)

Kortárskapcsolatok, szabadidős tevékenységek

A sportoló tanulók szoros baráti kapcsolatokról számoltak be, mely kapcsolatok nem szűkülnek le az edzések időtartamára. Elmondták, mennyire terhelt volt a kapcsolattartás a kortásaikkal a pandémia idején, ezt negatívumként értékelték. A pandémia okozta elzártság okán viszont az infokommunikációs eszközök használata sokat fejlődött körükben. A kortárskapcsolatok fontossága a serdülőkorban hangsúlyosabbá válik, mely az értelmi fogyatékossgal élő fiataloknál is megfigyelhető; szoros baráti kapcsolatokról számoltak be („a

barátaim megvédnek, ha mások bántanak”, „szoktunk videójátékozni”). Az iskolai szabadidős tevékenység nem minden iskolában megoldott. „Unatkozom délután” – az idézet rámutat arra, hogy igénylik a fiatalok a hasznos és aktív időtöltést.

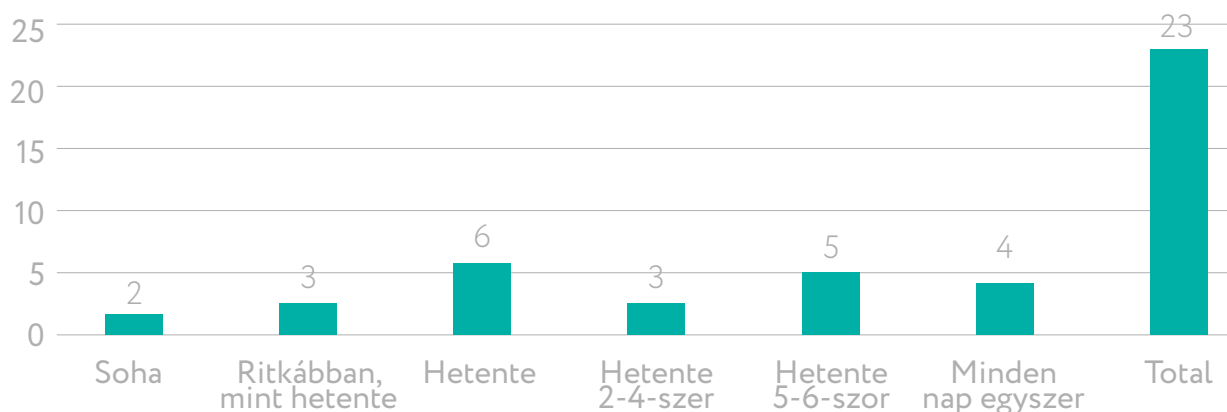
A fiatalok kapcsolata tanáraikkal, tanuláshoz való viszonyuk

Az iskolával kapcsolatos feladatok a tanulók többségét nem nyomasztja. A pedagógussal való kapcsolatot illetően 2 fő számolt be negatív iskolai élményről. Az egyik tanuló negatívumként éli meg, hogy matematika órán a pedagógus kiabál vele, míg a másik tanulót bántja, hogy „az ebédnél türelmetlen a tanár”. A diákok többsége szerencsére megéli, hogy elfogadják az adott közösségekben, melyet megfogalmaztak a beszélgetés során: „Szeretek iskolába járni”, „a tanárnéni sokszor megölel”. Az iskolához való viszonyt pozitívan befolyásolja a diszkriminációtól való mentesség; a beszélgetés során voltak tanulók, akik szerint tanáraik igazságosan bánnak velük. Sikerélményekről is többen beszámoltak („jó vagyok angolból”, „voltam szavalóversenyen”). A kémia tantárgy nehézségét is említette az egyik résztvevő.

Táplálkozási szokások

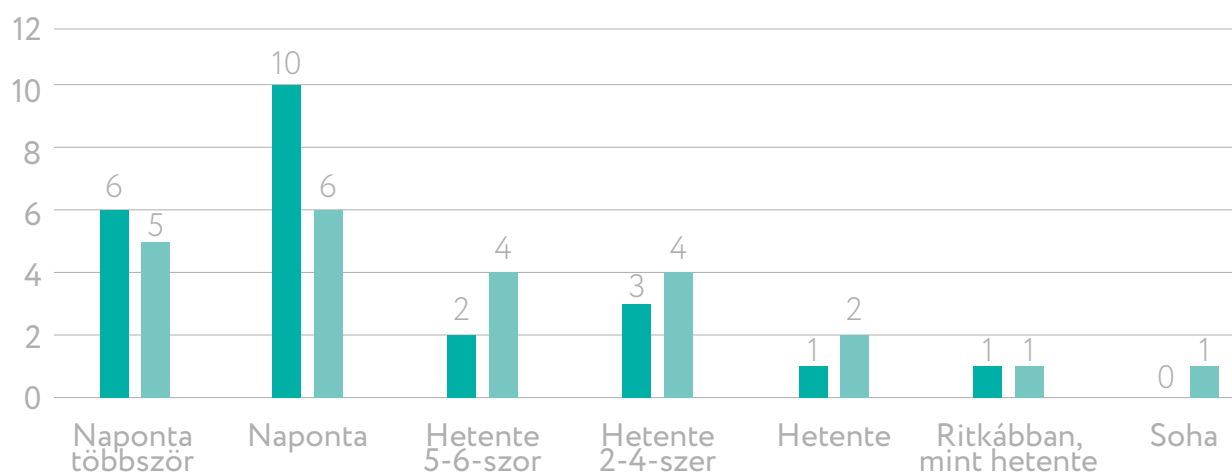
Az édességfogyasztás magas a megkérdezettek körében, összesen 11 fő fogyaszt hetente, vagy attól gyakrabban ilyen típusú élelmiszert. (4. sz. ábra)

Édességfogyasztás gyakorisága (fő) N=23

4. sz. ábra (saját szerkesztés)

Édességfogyasztás gyakorisága (fő) N=23

5. sz. ábra (saját szerkesztés)

A gyümölcs- és zöldségfogyasztást vizsgálva megállapítható, hogy a megkérdezettek 69,5 %-a legalább naponta fogyaszt gyümölcsöt, zöldséget pedig 47,8 %-a. A megkérdezettek közül 1 fő nem fogyaszt soha zöldséget. (5. sz. ábra)

A megkérdezettek Chipset ritkán fogyasztanak, napi rendszerességgel senki nem fogyasztja. A pékáruk közül a finomított pékárut preferálják a résztvevők, de 10 fiatal beszámolt arról, hogy napi rendszerességgel fogyaszt teljes kiőrlésű terméket.

Az étkezési szokásokra is kitértünk az interjúk során, a tanulók közül mindenki rendszeresen reggelizik hétköz-

napokon és hétvégéken egyaránt. 20 tanuló rendszeresen ötször étkezik naponta, míg 1 tanuló háromszor, 2 tanulónak pedig változó, hogy négy, vagy esetleg több étkezési alkalomra is sor kerül naponta.

A tanulók átlagosan 2 liter folyadékot fogyasztanak naponta, melyet legtöbbször vízből/ásványvízből fedeznek. Előfordul a rostos üdítőitalok, valamint főleg a téli időszakban a tea cukorral történő fogyasztása.

Személyi higiéne és fogápolás

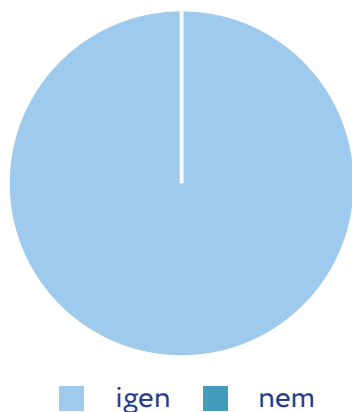
A fiatalok beszámoltak arról, hogy ápoltságukra nagy figyelmet fordítanak. Egy tanuló számolt be arról, hogy ritkábban, mint hetente mossa meg fogait, a tanulók

többsége naponta kétszer, vagy egyszer ápolja így fogait. A beszélgetésekből az is kiderült, hogy többségük fél a fogorvosi ellátás igénybe vételétől. A pandémia okán tudatos kézfertőtlenítésről számoltak be.

Fizikai aktivitás

A beszélgetésekből kiderült, hogy a megkérdezettek mindegyike rendszeresen, szervezett keretek közt sportol. Az edzéseken kívül a fiatalok versenyeken is rendszeresen indulnak. A sportoló fiatalok az úszás, judo, atlétika sportágak valamelyikét űzik (6. sz. ábra). A kutatásban részt vevő fiatalok közül 16 fő a Magyar Speciális Olimpia Szövetség igazolt sportolója, a többi fiatal szintén egyesületi keretek között sportol. A szervezett sporttevékenység közösséget kovácsol a résztvevőkből, és a szociális kapcsolatok alakítására is pozitív hatással van, valamint nem csak a gyerekekre van előnyös hatása, hanem a szülők is részesei a közösségnek. Általa lehetőségük nyílik a tapasztalatcserére a szülő társakkal, mely erősíti bennük, hogy nincsenek egyedül a problémájukkal, így mentális hozadéka is van.

Rendszeres sporttevékenység (fő) N=23

6. sz. ábra (saját szerkesztés)

Rizikómagatartás

Az egészséget károsító magatartások vizsgálata során azt tapasztaltuk, hogy a fiatalok rendszeresen nem dohányoznak, 2 fő próbálta már ki a dohányzást. Az alkoholfogyasztási szokások is kedvező képet mutattak, lerészegedés nem fordult elő közöttük, valamint alkalmanként, összejöveteleken sem fogyasztanak alkoholt.

Összegzés

A fókuszcsoport eredményei alapján megállapítható, hogy a helytelen táplálkozási szokások az általunk megkérdezett fiatalok esetében is fennállnak az édességfogyasztás tekintetében, valamint a megkérdezettek kevesebb, mint 50%-a (47,8%) fogyaszt napi rendszerességgel zöldséget. A helytelen táplálkozási szokások a túlsúly előfordulását növelik, mellyel szemben a rendszeres fizikai aktivitás védőfaktoroként szolgálhat. Az élvezeti szerek kerülése, a rendszeresen megvalósuló reggelizés, a napi ötszöri étkezés, valamint az, hogy a köznevelésben mindenki részt vesz, és a rendszeres fizikai aktivitás vélhetően a szorosabb szülői kontrollnak is köszönhető, mely megerősíti a szülő szerepét az egészségmagatartás alakításában.

Az értelmi fogyatékoság a komplex személyiség eltérő fejlődésével jár együtt, ami elsősorban az alkalmazkodási készségek akadályozottságában nyilvánul meg. Érinti a kommunikációt, az önellátást, a szociális kapcsolatokat, a közösségi lehetőségek használatát, az önrendelkezést, a szabadidő eltöltését és a munkát, melyek hatással vannak az énképre, a motivációra és a társadalmi részvételre. A rendszeres sporttevékenység protektív tényezőként szolgál, segíti a pozitív énkép kialakulását, motivációs hatással bír, valamint a szociális kapcsolatokat is segíti, emellett a szabadidő hasznos eltöltését és sikerélményt is biztosít.

A fókuszcsoportos interjúk rámutattak arra, hogy a szülők és a fiatalok igénylik a társakkal töltött hasznos időt. Erre biztosít lehetőséget a Magyar Speciális Olimpia Szövetség. A sport a prevenció mellett a rehabilitáció területén is jelentőséggel bír.

Az eredmények azt mutatják, hogy vannak az egészségügyi hozzáférés tekintetében területi egyenlőtlenségek, nem megoldott térségünkben például az értelmi fogyatékos fiatalok számára a speciális fogászati ellátás. A hátrányos helyzetű csoportok egészségmutatóinak javulásához szükséges, hogy elegendő ismerettel rendelkezünk egészségmagatartásukról és az azt befolyásoló tényezőkről. Munkánk célunk az életminőség javítása, az egyenlő hozzáférés biztosítása, az esetleges területi egyenlőtlenségek csökkentése. Érdekes és lehetséges a fogyatékos személyek egészségmagatartását is monitorozni, hiszen a célcsoport részletes és pontos ismerete nélkül nem lehet adekvát egészségfejlesztési stratégiákat kidolgozni.

Felhasznált irodalom

Balázs P., Fogarasi-Grenczer A., Rákóczi I., Kristie L. F. (2014). Roma újszülöttek testtömegének vizsgálata: a biomedicinális és szociális tényezők hatása. *Orvosi Hetilap* 155. évfolyam, 24. szám, 954-961.

Janák K., Tokaji K. (2018). Mikrocenzus 2016 A fogyatékos és az egészségi ok miatt korlátozott népesség jellemzői, KSH https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_8.pdf (letöltés dátuma 2022.10.15.)

Kozma Á., Petri G., Bernát A. (2020) Kiszolgáltatottság és stagnálás: fogyatékos emberek társadalmi helyzete a 2010-es években In.: Kolosi T., Szelényi I. *Társadalmi Riport* (pp.:381-400), Budapest https://www.tarki.hu/sites/default/files/2020-10/381_403_Kozma_Petri_Bernat_web.pdf (letöltés dátuma 2022.10.11.)

Libicki, É., R. Fedor A. (2020). *A szubjektív egészségi állapot kutatási hátterének többszintű megközelítése a társadalmi egyenlőtlenségek tükrében. Acta Medicinæ Et Sociologica*, 11 : 31(pp. 13-25.)

Moravcsik-Kornyicki Á., R. Fedor A. (2021). Az egészség komplex megközelítése, mint az egészség-szociológiai vizsgálatok elméleti kerete. *Acta Medicinæ Et Sociologica*, 12(32), (pp.: 21–46). <https://doi.org/10.19055/ams.2021.05/31/2>. (letöltés dátuma 2022.10.11.)

Németh Á., Horváth Zs., Várnai D. (2019). 2022.09.11. Egészségmagatartás serdülőkorban – Mi történt az ezredforduló után? *ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet* <https://akjournals.com/downloadpdf/journals/2063/28/3/article-p473.pdf> (letöltés dátuma 2021.03.10.)

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2021), 2022.01.08. Magyarország: Egészségügyi országprofil 2021, *State of Health in the EU, OECD Publishing*, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/bac593d6-hu.pdf?expires=1666273388&id=id&accname=guest&checksum=B683C2A314634F478FF2B196E1EB4760> (letöltés dátuma 2022.10.10.)

Pfau S. C., Pető K., Bácsné Bába É. (2019). A fizikai aktivitás, mint egészségbefektetés *Egészségfejlesztés*, LX. (1.) 33-44.

Takács É. (2004). *A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (FNO)*. Medicina Könyvkiadó.

Special Olympics Hungary Nemzetközi történet 2021. (letöltés dátuma: 2021.10.11). <https://msosz.hu/tortenetunk>

Az YZ Folyóiratnak a kiadását támogatta a Nemzeti Kulturális Alap.

Pályázati azonosító: 449101-00457

Nemzeti Kulturális Alap

